

mensen op bestelling?

Deze tekst is ontstaan naar aanleiding van een bezoek aan het atelier van de kunstenaar, dat plaats vond op een moment dat het hier beschreven kunstwerk nog geheel in staat van ontwikkeling was. In het atelier bevonden zich al wel een aantal zeer grote, bewerkte bladen en geknipte vormen van in "badkamergroen" geprepareerd papier, met grote lussen hangend aan stokken en rustend op twee, meer dan manshoge, houten schragen. Daarnaast waren er natuurlijk schetsjes van het nieuwe werk in diverse stadia van ontwikkeling. Rondom in het atelier lag een veelvoud aan materiaal verspreid en aan de hand van dit alles kwam al vrij snel een gesprek over het nieuwe werk op gang. Duidelijk werd daaruit, dat Ton Slits zich hiermee opnieuw met een installatie zal presenteren, tamelijk groot van omvang, zoals wij - al dan niet in vrijstaande vorm - reeds van hem kennen onder andere van presentaties op de 'Kunst-messe' in Keulen (1991). 'De Brakke Grond' in Amsterdam (1995) en de 'Watertoren' in Vlissingen (1995)

Op de vraag wat een kunstenaar ertoe brengt om met dergelijk, nogal gecompliceerd en daardoor nogal moeilijk plaats-en verkoopbaar werk naar buiten te treden, antwoordde Slits, dat hij dergelijke projecten als uitdagingen ziet, die voor hem noodzakelijk zijn om verdere stappen in de ontwikkeling van zijn oeuvre te kunnen zetten. Naar verwachting zal ook deze installatie niet zomaar voor de beschouwer toegankelijk zijn: het werk van Ton Slits kent in de uiterlijke vorm een zeker hermetisme, dat in tegenspraak lijkt te zijn met het verlangen van de kunstenaar om door zijn werk in contact te komen met de beschouwer. Heel duidelijk komt dit tot uitdrukking in het werk 'Heroes?' uit 1994, waar in houten schuiven de "voorstelling" zelfs geheel kunnen afdekken. De aandacht en het geduld, die hij door dit soort "belemmeringen" van de beschouwer vraagt, dienen er voor om het uitwisselingsproces langzamer te laten verlopen, om dan - zoals Slits dat zelf eens formuleerde - door 'de geest die eruit spreekt tot dialoog te komen'.

Ook de installatie 'Homo Fabricatus' zal enigszins gesloten zijn, met name aan de achterzijde, waar men alleen door enkele gaten kennis van het binnenste van het letterlijke uit lagen opgebouwde werk zal kunnen krijgen.

Nader bekijken van het werk van deze kant zal enigszins de indruk wekken alsof men door een sleutelgat kijkt; waarbij zich echter niet zoiets aan de blik van de toeschouwer openbaart als het fameuze gezicht op de St. Pieter, zoals dit zich bij het sleutelgat in de poort van het hoofdkwartier van de Malteser Orde in Rome voordoet.

Met aarzeling toont Ton Slits ons in zijn nieuwe installatie een blik op wat misschien de meest ingrijpende 'inventie' genoemd kan worden sedert de Schepping en waarbij het fantastische toekomstbeeld, dat George Orwell ons in 1949 voor ogen stelde in zijn roman '1984', al lang is gepasseerd. Alhoewel Slits hoop blijft koesteren, dat de mens in de 21e eeuw uiteindelijk toch eieren voor zijn geld zal kiezen, door zaken als een groter bewustzijn voor het milieu, het kiezen van nieuwe wegen om met elkaar om te gaan en zelfs het afwijzen van sommige nieuwe ontwikkelingen, waardoor een betere wereld en een kwaliteitsvoller leven in het verschiep zou liggen.

Maar aan het welslagen daarvan is inmiddels bij Slits ook gereede twijfel, misschien zelfs een zekere angst gegroeid als gevolg van de vergaande (technische) mogelijkheden, waar de mens aan het eind van de 20e eeuwover kan beschikken. Dit geeft ook inhoudelijk een hermetisch karakter aan het werk, nu echter in de zin van het alchemisme, omdat aan de mens van nu dat voor handen is, wat velen in vroeger eeuwen geprobeerd hebben te vinden: de mogelijkheid om het Christelijk beeld van God als enige schepper te trotseren. De mens staat immers op het punt over de drempel te stappen (of is deze in het geheim misschien ergens in de wereld allang gepasseerd) om na het welslagen van het genetisch manipuleren met planten en dieren, met vergelijkbare technieken ook mensen, al dan niet naar eigen beeld, te doen ontstaan. Als om het contrast te onderstrepen tussen het door hem naar aanleiding van het kunstmatige gemaakte kunstwerk, gebruikt Ton Slits kwetsbare materialen als dik Canson-aquarelpapier, bewust met de hand in acrylverf met kleur bewerkt, om er leven aan te geven.

In vroeger tijden placht te de mens als het ware "naar boven" te kijken, wachtend op een Goddelijk visioen, want al het goede kwam immers van "boven". In de christelijke iconografie symboliseert de naar boven reikende Adam de mens, die de confrontatie met het hogere aangaat. De verbinding tussen hemel en aarde komt volgens de theologische leer het zuiverst tot uiting in het Dogma van de Incarnatie, waarbij God mens is geworden.

Maar het door de (gewone) mens nabij komen van ~ is misschien het aangrijpendst afgebeeld, in het fresco van 'De Schepping' van Michelangelo in de Sixtijnse kapel in het Vaticaan, waarop de handen van God en Adam elkaar bijna lijken te raken: 'God zeide: laat Ons mensen maken naar Ons beeld, als Onzegelijkenis []'Genesis 1:26). Toch behoeft dat Christelijke beeld van Adam als de volmaakte mens, volgens het Oude Testament direct door God geschapen, in onze tijd misschien enige nuanciering: de Koran spreekt over de Schepping als over een geleidelijk proces waaruit uiteindelijk de mens ontstond (Adam), om als manifestatie van Gods eigenschappen te dienen. Een ontstaansproces, dat misschien overeenkomst heeft met wat Rabindranath Tagore, op grond van de 'Scheppingshymne' uit de Veda's van de Hindoe-leer, ziet als licht: de stralende energie der schepping, waarbij aan het eind de mens verscheen.

Waarschijnlijk voorkomend uit de lichamelijke en psychische ervaringen, die ieder mens in het leven moet ondergaan, draagt de Mens, die zich juist in de vergaande mogelijkheid tot zich ontwikkelen onderscheidt van andere levende wezens op aarde, al heel lang de wens in zich tot het zélf willen scheppen. De joodse overlevering kent zelfs een kunstmens, die 'Golem' werd genoemd en gevormd was uit klei, maar echter alleen leven in geblazen kon worden door het noemen van Gods naam. De moderne mens heeft zich allangere tijd de mogelijkheid verworven om zich op virtuele wijze 'nieuwe' werelden te scheppen; wat Ton Slits ook al in zijn werk tot onderwerp diende, onder andere in een aantal werken, waarin "Pac-Man" een rol speelt. Nu de moderne mens, die zich in staat acht ook de beheersing van het laatste voor hem ongrijpbare het fenomeen van de door "onze" cultuur en beschaving "Goddelijke" geachte levensscheppende energie of ziel eigen te maken, probeert Ton Slits in zijn installatie 'Homo Fabricatus' ons met de hem als kunstenaar ter beschikking staande middelen, te waarschuwen. Want het lijkt al lang niet meer te gaan over de vraag of we het kunnen, maar of we het mogen kunnen.

Jurrie Poot
1998

Ton Slits: People to order?

This text was written after a visit to the artist's studio when the work described below was still very much in a development phase.

In the studio there were already a number of very large sheets of paper and cut-out paper shapes prepared in 'bathroom green' which hung in ample folds from sticks resting on two wooden trestles, just above head height. There were, of course, sketches for new work in various stages of development. A multitude of materials lay scattered around the studio. This soon provoked a discussion about the new work. From this it became clear that Ton Slits would once again present an installation on a relatively large scale such as we have learnt to expect from him from such exhibitions as the Cologne Art Fair (1991) (see p. 14), De Brakke Grond, Amsterdam (1995) and the Watertoren in Vlissingen (1995) (fig. 14, 15), although not all the works are free-standing. When asked what brings an artist to the point of presenting this kind of work, which is difficult to place and sell, Slits answered that he regards such projects as challenges that are necessary to the further development of his work.

It is to be expected that this installation will not be easily accessible to the viewer. Superficially, Ton Slits' work appears somewhat hermetic, a quality which seems to conflict with the artist's desire to come into contact with the viewer through the work. This is clearly expressed in the work *Heroes?* from 1994 in which wooden drawers completely conceal the 'scene'. The attention and patience he demands of the viewer by creating this kind of 'obstacle' slows down the exchange that takes place during while experiencing the work in order, in Slits' words, 'to allow the spirit expressed by the work to enter into a dialogue'.

The installation *Homo Fabricatus* will to a certain extent also be sealed, particularly at the back where one will only be able to see inside the work, which is built up of many layers, through a number of holes (p. 12, 13). Closer inspection of the work from this side will resemble looking through a keyhole. However, this will not reveal anything like the famous view of St Peter seen through the keyhole in the door of the Maltese Order in Rome.

With some hesitation, in his latest installation Ton Slits presents a view of what is perhaps the most radical 'intervention' since the Creation and which greatly surpasses the fantastical image of the future presented by George Orwell in his 1949 novel *1984*. Although Slits still cherishes the hope that in the twenty-first century humanity will finally chose to cut its losses by becoming more aware of the environment, by finding new ways to behave towards each other and even by rejecting some new developments, a better world and a higher quality of life will become into view. But doubt regarding the likelihood of this ever being achieved has already entered Slits' mind and perhaps a certain fear has taken hold in response to the far-reaching (technical) possibilities available at the turn of the twentieth century. However, this too lends a hermetic character to the content of the work, but now in the sense of alchemy, because today we have access to things that were sought by many in previous centuries: the possibility of defying the Christian image of God as the only creator. Having been successful with the genetic manipulation of plants and animals, humanity is now on the point of crossing the threshold to using this technology to create people, albeit perhaps not in our own image -- if this hasn't already taken place somewhere in secret. As if to emphasise the contrast between his motives for artificially creating an art work, Ton Slits uses fragile materials such as Canson watercolour paper, deliberately worked by hand using acrylic paint to bring it to life.

In previous times, people tried to look 'up', awaiting a Divine vision, because all that was good came, after all, from 'on high'. In Christian iconography, Adam reaching upwards symbolizes humanity entering into a confrontation with a higher being. According to theological thought, the link between heaven and earth is most purely expressed in the doctrine of the Incarnation; when God became Man. God coming closer to humankind has perhaps been most strikingly portrayed in Michelangelo's fresco of the Creation in the Sistine Chapel, Rome, in which the outstretched hands of God and Adam reach towards each other, almost touching: 'And God said, Let us make man in our image, after our likeness' (Genesis 1:26).

Yet this Old Testament image of Adam as the perfect human, created by God himself is today perhaps in need of slight adjustment: the Koran describes the Creation as a gradual process which finally

produced humankind (Adam) to serve as a manifestation of God's qualities. A process of creation which is perhaps similar to what Rabindranath Tagore described as light, founded on the Creation Hymn from the Veda: the radiating energy of creation from which humankind appeared. Probably stemming from the physical and psychic experiences that every human undergoes in life, mankind, which distinguishes itself from other living creatures in its exceptional ability to develop itself, has long held the desire to create himself. Jewish tradition even has an 'artificial human' called Golem who was made from clay, but who could only be brought to life by saying God's name. Modern man has long possessed the means to create 'new' worlds through virtual methods. This subject is already present in Ton Slits work, for instance, in the pieces using Pac-Man. Now that humankind is able to harness almost any kind of energy, it has reached the point where it can take possession of the last 'elusive phenomenon' -- what 'our' culture and civilization regards as 'Divine' energy or soul. In his installation Homo Fabricatus Ton Slits attempts to present a warning using the means available to him as an artist. It would seem that the issue is no longer whether or not we are able to, but whether we should.

Jurrie Poot, Head Curator of Prints and Drawings
Stedelijk Museum, Amsterdam
Amsterdam, February 1998

Bibliography

Hemel en Aarde. Werelden van Verbeeldingen, S. Alexandrescu, H. Parret and T. Quik (ed.), (1991)

The Koran

N. Linden, Het verhaal gaat...I: de Thora, (1996)

R. Tagore, The Religion of Man, (1930)

Vasishtha, Hindu Dharma